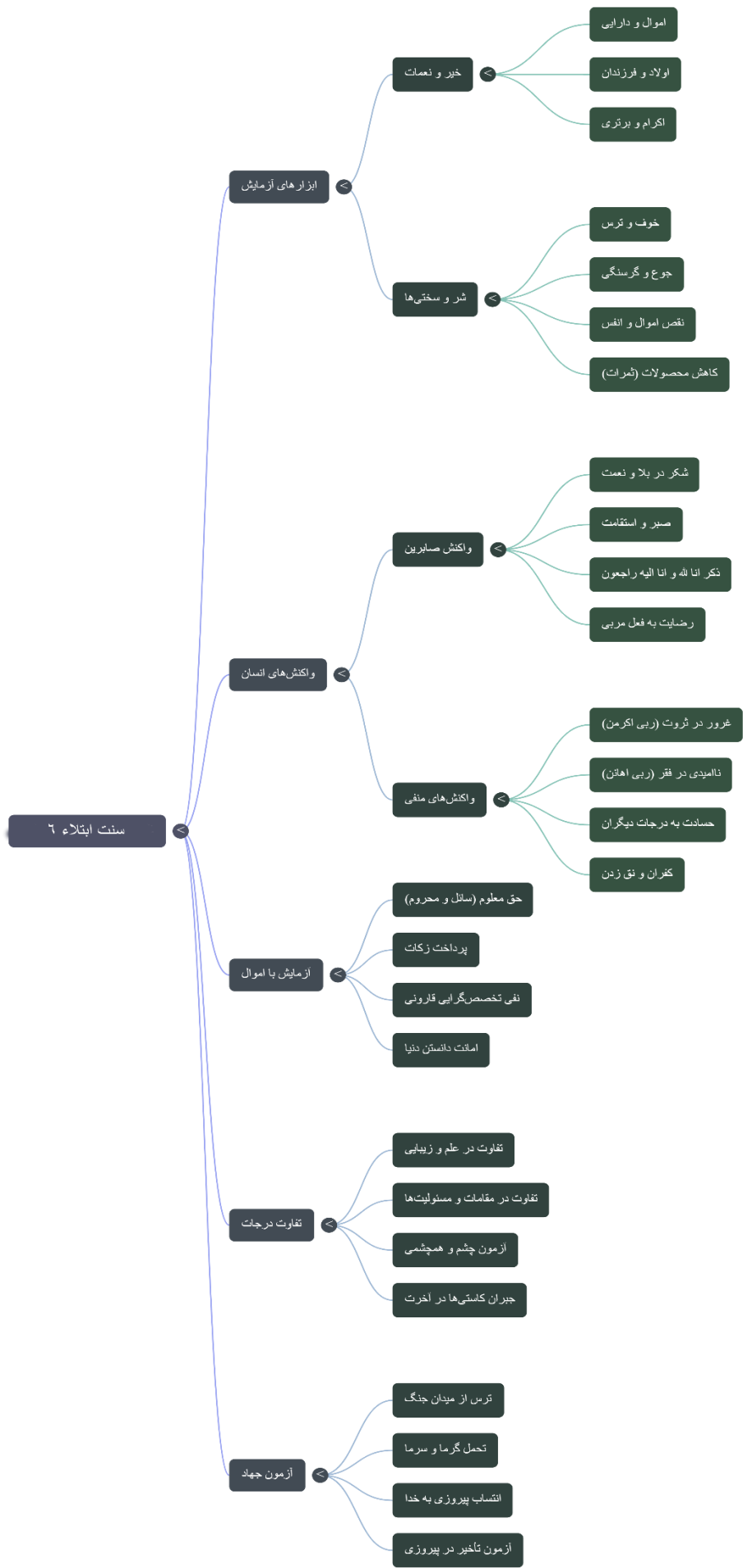

بسم الله الرحمن الرحيم

دوره ابتلائات در قرآن کریم

درس ۶

مدرس دوره: استاد محمد شجاعی

سنت ابتلا و امتحان ۶

چکیده

نظام خلقت به گونه‌ای طراحی شده است که خداوند انسان را با تمامی ابزارها، اعم از خیر و شر، نعمت و بلا، مورد آزمایش قرار می‌دهد. هدف از این آزمون‌ها رشد و تکامل معنوی انسان است. موفقیت در این آزمون‌ها مستلزم شناخت صحیح از مالکیت مطلق خداوند، پرهیز از حسادت در مواجهه با تفاوت درجات، و حفظ روحیه سپاس‌گزاری در تمامی شرایط (سختی و گشایش) است.

۱. مبانی آزمون الهی

هیچ کمال، نعمت یا بلایی وجود ندارد که وسیله آزمایش نباشد. خداوند با دو دسته کلی از ابزارها انسان را می‌سنجد:

- **خیر و نعمات:** شامل اموال، فرزندان، زیبایی، قدرت و تخصص.
- **شر و سختی‌ها:** شامل ترس، گرسنگی، فقر و خسارات جانی و مالی.

جدول: دسته‌بندی ابزارهای کلیدی آزمون بر اساس آیات قرآن

نوع آزمون	توصیف و مصادیق	منبع قرآنی (مطابق متن)
اموال و دارایی	حق محرومان و سائلین در مال؛ پرهیز از رویکرد قارونی (نسبت دادن ثروت به تخصص خود)	سوره معارج (آیه ۲۵)، سوره قصص (آیه ۷۸)
تفاوت درجات	تفاوت در زیبایی، رتبه علمی، مقام سیاسی یا نظامی و امکانات زندگی	سوره انعام (آیه ۱۶۵)
سختی‌های فیزیکی و روانی	خوف (ترس از جنگ یا حوادث)، جوع (گرسنگی و تحریم)، نقص در اموال و جان‌ها	سوره بقره (آیه ۱۵۵)
جهاد و قتال	آزمون شجاعت، تحمل گرما و سرما، و نحوه مواجهه با پیروزی یا شکست	سوره بقره (آیه ۲۱۶)، سوره انفال (آیه ۱۷)

۲. روان‌شناسی رفتاری انسان در مواجهه با ابتلائات

به تحلیل واکنش‌های متفاوت انسان‌ها در برابر کنش‌های مربی (خداوند) پرداخته می‌شود:

- **در هنگام اکرام و نعمت:** بسیاری از انسان‌ها زمانی که خداوند به آن‌ها نعمت می‌دهد، آن را نشانه کرامت ذاتی خود دانسته و می‌گویند «پروردگارم مرا بزرگ داشت».
- **در هنگام تنگی رزق:** زمانی که رزق محدود می‌شود، فرد دچار احساس تحقیر شده و می‌گوید «پروردگارم مرا خوار کرد».
- **رویکرد صابرين:** انسان‌های مؤمن و خودشناس در مواجهه با مصایب، با درک این مطلب که دنیا موقتی است، عبارت «انا لله و انا اليه راجعون» را بر زبان جاری می‌کنند. آن‌ها میان نعمت و بلا تفاوتی در پیوند خود با خدا قائل نیستند.

۳. تفاوت درجات؛ ابزاری برای سنجش اخلاق اجتماعی

یکی از مهم‌ترین بخش‌های آزمون الهی، ایجاد تفاوت در ظرفیت‌ها و داشته‌های افراد است. این تفاوت‌ها به دلایل زیر ایجاد می‌شود:

- **سنجش حسادت و کینه:** خداوند برخی را در درجات بالاتر (علمی، مادی، ظاهری) قرار می‌دهد تا واکنش دیگران را نسبت به این تفاوت‌ها بسنجد.
- **پرهیز از رقابت‌های دنیوی:** تأکید بر اینکه تفاوت درجات دنیایی لزوماً به معنای سعادت نیست و گاهی امکانات بیشتر، منجر به شقاوت (مانند فرعون و قارون) می‌شود.
- **جبران اخروی:** بر اساس یک قاعده، کسانی که در دنیا از نعمات کمتری برخوردارند، در آخرت بهره بیشتری خواهند داشت.

۴. آزمون در میدان جهاد

جهاد به عنوان یک آزمون چندوجهی مطرح شده است که شامل موارد زیر است:

- **آزمون اولویت‌ها:** تشخیص و چیدمان درست معشوق‌ها (خدا، اهل بیت و جهاد در اولویت نسبت به خانواده و مال).
- **آزمون توحید در پیروزی:** رزمندگان نباید پیروزی را به خود نسبت دهند؛ بر اساس متن، «خداست که تیر می‌اندازد و می‌کشد» و انسان تنها وسیله است.
- **آزمون پایداری:** تحمل شرایط سخت (گرما و سرما) و تأخیر در رسیدن به پیروزی.

۵. نتیجه‌گیری

زندگی دنیوی یک «دوره آزمایشی» کوتاه است. موفقیت در این دوره وابسته به آن است که انسان:

۱. در سختی‌ها دچار فروپاشی روانی نشود و در نعمت‌ها دچار غرور و کبر نگردد.
۲. مال را حق مطلق خود نداند و سهم سائلین و محرومین را بپردازد.
۳. در برابر تفاوت‌های اجتماعی و فردی، به جای حسادت، به شکرگزاری از داشته‌های خود بپردازد.
۴. همواره به یاد داشته باشد که بازگشت نهایی به سوی خداوند و «خانواده آسمانی» است.